

Evaluarea sectorului bancar moldovenesc pentru anul 2015

**Document de analiză și
proгноză economică**

Autor:

Alexandru Fală

Notă de limitare a responsabilității

Kingdom of the Netherlands

Acest document este publicat de către Centrul Analitic Independent Expert-Grup cu suportul financiar oferit de Ambasada Olandei de la București. Opiniile din acest document aparțin autorilor și nu reflectă opinia donatorilor

Cuprins

Lista de figuri	2
Lista de tabele.....	2
Mesaje-cheie	3
Sistemul bancar moldovenesc analizat prin prisma indicatorilor-cheie.....	5
O stabilitate iluzorie.....	5
Depozitele bancare	6
Activele bancare	9
Indicatorii de lichiditate	14
Nivelul capitalizării în sectorul bancar.....	15

Lista de figuri

Figura 1. Evoluția depozitelor la termen în MDL, creștere f-a-p, %.....	6
Figura 2. Evoluția depozitelor atrase la termen în MDL, creștere f-a-p, %.....	7
Figura 3. Contribuția factorilor de influență la creșterea anuală a soldului depozitelor la termen în MDL, %.....	7
Figura 4. Nivelul de dolarizare a masei monetare și raportul dintre depozitele în MDL și cele în valută, %.....	8
Figura 5. Soldul depozitelor la termen în valută, creștere f-a-p, %	8
Figura 6. Depozite noi atrase la termen în valută, exprimate în MDL, creștere f-a-p, %	9
Figura 7. Soldul creditelor, creștere f-a-p, %; Figura 8. Soldul creditelor în dec:2015, creștere f-a-p, %	9
Figura 9. Creditele noi acordate în valută și MDL, și cursul MDL/USD, creștere f-a-p, %	10
Figura 10. Creditele noi acordate în MDL, creștere f-a-p, % și contribuția factorilor de influență, %	11
Figura 11. Reduceri calculate pentru pierderi la active și angajamente condiționale, creștere f-a-p, %.....	12
Figura 12. Raportul dintre suma calculată a reducerilor pentru pierderi la active și angajamente condiționale și soldul activelor, %.....	12
Figura 13. Contribuția factorilor determinanți la formarea raportului dintre reducerile calculate la credite și total credite, %	13
Figura 14. Procurarea lichidităților de către bănci de la BNM	14
Figura 15. Livrarea de lichidități către BNM din partea băncilor	14

Lista de tabele

Tabelul 1. Calitatea activelor, decembrie 2015.....	13
Tabelul 2. Nivelul de capitalizare al băncilor, septembrie 2015	15

Mesaje-cheie

- Anul 2015 poate fi considerat unul de cotitură pentru sectorul bancar, atunci când suprapunerea lacunelor sistemice (guvernanță corporativă slabă în bănci, independența limitată a regulatorului bancar, transparența scăzută a acționarilor bancari etc.) a generat o criză bancară fără precedent și cu importante costuri economice și sociale. Prezentul studiu analizează evoluția din sectorul bancar moldovenesc pe parcursul anului 2015 și identifică riscurile principale pentru viitorul apropiat, prin prisma principalilor indicatori bancari: depozitele și creditele bancare, indicatorii de lichiditate și nivelul capitalizării pentru anul 2015. Această analiză urmează să servească drept punct de pornire pentru definirea unui potențial Plan de reformare a sectorului bancar, pe care Expert-Grup urmează să-l prezinte autorităților și întregii societăți foarte curând.
- Sectorul bancar prezintă mai multe semnale îngrijorătoare. Reducerea furnizărilor de mijloace bănești către BNM și creșterea operațiunilor de procurare a lichidităților în condițiile majorării ratelor de dobândă pe parcursul anului 2015, indică că băncile au anumite dificultăți. În aceste circumstanțe, sporirea tendinței de reducere a depozitelor, însoțită de înrăutățirea calității portofoliului de credite doar va amplifica deficitul de lichiditate în viitorul apropiat. În acest context, multe bănci sunt nevoite să procure mijloace bănești de la BNM, fapt ce ar putea crea costuri și mai mari în contextul înăsprii politicii monetare.
- Efectele dorite (anti-inflaționiste) ale înăsprii politicii monetare întârzie să apară. Din cauza unei receptivități mai mari a populației la evoluțiile cursului, canalul de transmisie a politicii monetare prin intermediul ratei dobânzii este mai puțin eficient. Deprecierea continuă a MDL determină populația să renunțe la depozitele pe termen lung în MDL. Astfel, creșterea ratelor de dobândă nu face mai atractivă păstrarea economiilor în MDL, iar concomitent se reduce soldul depozitelor în valută. Stabilizare pieței bancare prin promovarea politicilor monetare restrictive va fi mul mai dificil de realizat în condițiile sensibilității excesive a populației la fluctuațiile cursului valutar.
- Înrăutățirea perspectivelor de creștere, precum și continuarea deprecierii monedei naționale, chiar și cu ritmuri lente, va avea efecte negative asupra calității creditelor în viitorul apropiat. Necesitatea menținerii finanțelor publice în echilibru va determina presiuni mai mari asupra resurselor bancare și va subția mijloacele orientate spre creditarea sectorului real. Promovarea în continuare a politicii monetare restrictive, la fel, va determina reducerea activității de creditare și va crea costuri suplimentare pentru bănci în atragerea mijloacelor bănești de la BNM.
- Sectorul bancar deja resimte efectele asociate lipsei încrederii din partea populației. Diminuarea soldului depozitelor în valută și în MDL comportă riscuri latente. În cazul unor evoluții nefaste, procesul de reducere a stocului de depozite s-ar putea intensifica, iar o asemenea evoluție ar putea genera un deficit de lichidități în sectorul bancar. Am putea menționa 3 factori majori care ar putea genera un asemenea scenariu:
 1. un nou șoc valutar coroborat cu anticipările pesimiste ale populației privind evoluțiile economice;
 2. o nouă perturbare a sectorului bancar, cauzat de realizarea schemelor frauduloase;

3. perpetuarea și chiar agravarea crizei politice.

- Cu toate că băncile au acumulat anumite rezerve pentru a absorbi eventuale pierderi (a fost majorată rata ce se aplică la calcularea sumei necesară a mijloacelor privind reducerile pentru pierderi la active/angajamente condiționale și a fost mărită rata rezervelor obligatorii) creșterea creditelor neperformante reprezintă un risc iminent pentru sectorul financiar. Înrautățirea perspectivelor economice și deprecierea MDL, deja, cauzează dificultăți la rambursarea creditelor. Degradarea calității activelor se va transpune în reducerea nivelului de capitalizare a băncilor, fapt ce ar putea submina esențial stabilitatea financiară a acestora. În fond, repetarea scenariului prin care au trecut cele 3 bănci ce urmează a fi lichidate se poate repeta, iar probabilitatea recidivării acestor „afecțiuni” este înaltă.
- Un alt factor care poate afecta semnificativ calitatea activelor ține de implicarea unor bănci în mai multe tranzacții suspecte și cu un grad sport de risc. Mult mai grav în această situație este un posibil comportament pasiv al instituțiilor publice. Este important de menționat că după repetatele bulversări ale pieței financiare dintre anii 2011-2014, în cadrul instituțiilor responsabile de securitatea economică nu au fost realizate schimbări la nivel de management.

Sistemul bancar moldovenesc analizat prin prisma indicatorilor-cheie

Acest capitol reprezintă o succintă analiză a tendințelor din sectorul bancar în contextul decapitalizării a 3 bănci importante (BEM, BS și UB) și a crizei de credibilitate generate pentru întregul sistem. Din gama largă de indicatori care reflectă starea sectorului bancar au fost selectați un set mai restrâns de parametri, examinarea cărora permite realizarea unei diagnosticări cu un înalt grad de acuratețe. Analizarea situației din sector s-a realizat prin cercetarea următoarelor componente: evoluția cursului valutar, atragerea resurselor depozitare, activitatea de creditare și calitatea portofoliului de împrumuturi, aspecte ce țin de lichiditatea instituțiilor financiare și nivelul de capitalizare a sectorului bancar. Analiza acestor indicator permite o înțelegere mai exactă a magnitudinii crizei din sectorul bancar, precum și reziliența acestuia la alte șocuri similare. Concluziile acestei scurte diagnostizări trebuie să servească bază analitică pentru planul amplu de asanare a sectorului bancar.

O stabilitate iluzorie...

În linii generale, până la sfârșitul anului 2014, când au ieșit la iveală mai multe fraude bancare în proporții de circa 12% din PIB, s-a înregistrat o dinamică stabilă a indicatorilor ce reflectă activitatea băncilor. Însă, începând cu luna noiembrie și până în prezent evoluția sectorului bancar a fost marcată de mai multe fenomene negative, care s-au transpus în deteriorarea parametrilor financiari.

Totuși, stabilitatea sectorului bancar până la finele anului 2014 aparent a fost una iluzorie, mai multe bănci fiind ținta raidurilor corporative. Astfel, în 2011, 2012, 2013 și 2014 s-a încercat obținerea controlului asupra mai multor bănci, prin preluarea ostilă a pachetelor de acțiuni, iar în acest scop au fost utilizate mai multe scheme frauduloase. În plus, mai multe bănci s-au lansat în tranzacții dubioase, ce a determinat creșterea ulterior a activelor toxice. De altfel, este o conexiune directă dintre preluările ostile și degradarea calității activelor: băncile în care s-au realizat preluări ostile s-au implicat mai activ în operațiuni dubioase fapt ce a prejudiciat semnificativ situația financiară a acestora. Este important de menționat că scopul preluării activelor a fost obținerea beneficiilor pentru achizitori, care putea fi atins chiar și cu prețul destabilizării financiare a băncilor. Cele mai relevante exemple în acest sens sunt:

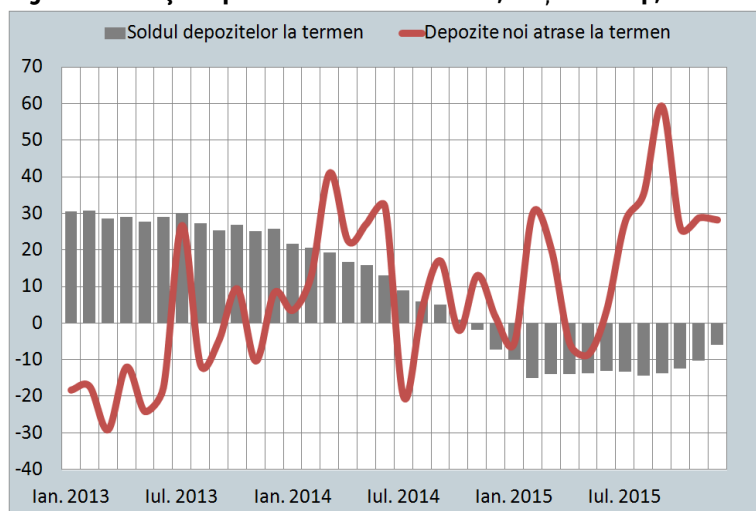
- La „Banca de Economii” au fost realizate raiduri în 2011 și 2012. În 2013 după ce instituția financiară a fost decapitalizată, statul a cedat controlul asupra băncii către companii private. La finele anului 2014 în Banca de Economii, Banca Socială și Unibank a fost introdusă administrare specială, după ce cele 3 bănci au realizat operațiuni frauduloase, ce a dus la dispariția unei sume de aproximativ un miliard USD. În prezent cele 3 bănci sunt în proces de lichidare;
- În 2013 la „Moldova Agroindbank” s-a realizat un raid corporativ. În decursul anului 2014 nivelul de capitalizare a băncii s-a redus semnificativ, iar indicatorul suficienței capitalului s-a apropiat de limita minimă de 16%, reglementată de BNM. Din iunie 2015 banca este sub supraveghere specială;
- În 2013 structura acționariatul „Victoriabank” s-a schimbat, din cauza intrării noilor proprietari ce au procurat aproximativ 25% din acțiuni pe piața de capital. După schimbarea structurii acționaritului în bancă, practic, s-a început un război corporativ, ce blochează activitatea instituției. La fel, ca și în cazul „Moldova Agroindbank”, la „Victoriabank” a scăzut nivelul suficienței capitalului. În iunie 2015 la „Victoriabank”, de asemenea, a fost instituită supraveghere specială;
- Pot fi menționate și suspiciunile privind implicarea „Moldindconbank” într-o schemă frauduloasă realizată la nivel internațional. La „Moldindconbank” se atestă o înrăutățire a activelor și nivelul

capitalizării este redus comparativ cu alte bănci. De altfel, în iunie 2015 în bancă s-a introdus supraveghere specială.

Depozitele bancare

Deprecierea cu circa 25% din 2015 a MDL a cauzat creșterea reticenței populației față de depunerile în MDL, iar drept urmare soldul depozitelor la termen în MDL a fost în continuă scădere din octombrie 2014, deși această tendință s-a temperat începând cu august 2015. Cu toate că soldul depozitelor la termen a înregistrat o reducere constantă, atragerea noilor depozite la termen nu a cunoscut o dinamică negativă continuă. Mai mult, începând cu iunie 2014 se atestă o creștere a atragerii depozitelor la termen în MDL (figura 1). Aceasta evoluție denotă faptul că retragerea depunerilor bănești a depășit cu mult atragerea depozitelor noi.

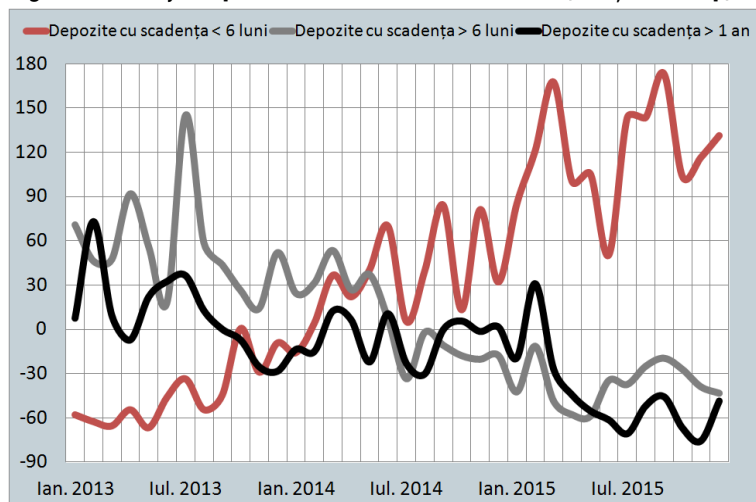
Figura 1. Evoluția depozitelor la termen în MDL, creștere f-a-p, %

Sursa: calcule Expert-Grup în baza datelor BNM

De asemenea, trebuie de menționat că această creștere a depozitelor noi atrase s-a produs din contul depunerilor pe termen scurt, ce au o scadență de până la 6 luni. De exemplu, în decembrie 2015 acest tip de depuneri a crescut cu peste 131% f-a-p. Pe de altă parte, în cazul depozitelor cu scadențe mai mari, se atestă o reducere semnificativă, cu toate că scăderea se temperează. Astfel, în decembrie 2015 depunerile atrase cu scadență mai mare de 6 luni au scăzut cu 43% f-a-p, iar depozitele cu termen mai mare de 1 an s-au diminuat cu 48,7% f-a-p. Prin urmare, a crescut esențial riscul de lichiditate pe termen scurt, deoarece majoritatea creditelor sunt cu un termen mai mare de 6 luni.

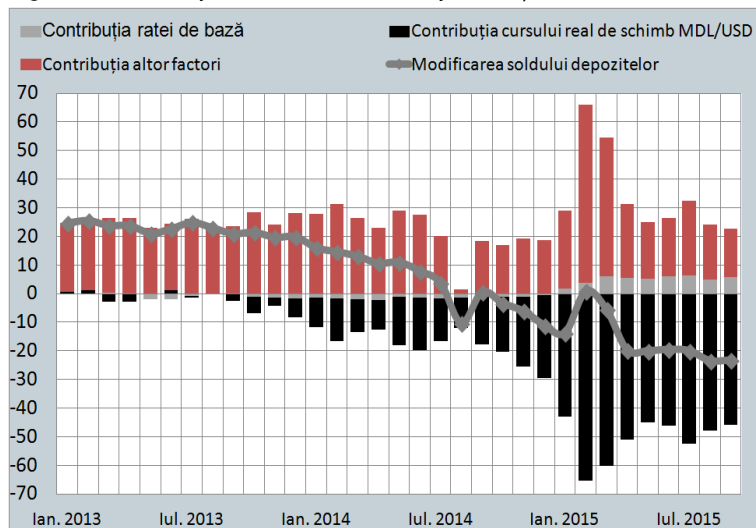
Figura 2. Evoluția depozitelor atrase la termen în MDL, creștere f-a-p, %

Sursa: calcule Expert-Grup în baza datelor BNM

Restricționarea politicii monetare a cauzat creșterea ratelor de dobândă la depozite, însă nu a fost suficientă pentru a majora atractivitatea depozitelor bancare. Continua depreciere a MDL a anihilat efectele asociate măririi remunerării pentru depunerea banilor în bănci. În fond, în ultimii 2 ani rata de schimb are o influență mai mare asupra evoluției soldului de depozite în MDL comparativ cu impactul determinat de modificare a ratei de bază (vezi Figura 3 și nota de subsol¹). La fel, se observă că începând cu luna octombrie 2014 cea mai mare contribuție la modificarea soldului depozitelor la termen în MDL a avut-o anume deprecierea MDL, în timp ce efectele majorării ratei de bază au fost mai puțin semnificative.

Figura 3. Contribuția factorilor de influență la creșterea anuală a soldului depozitelor la termen în MDL, %

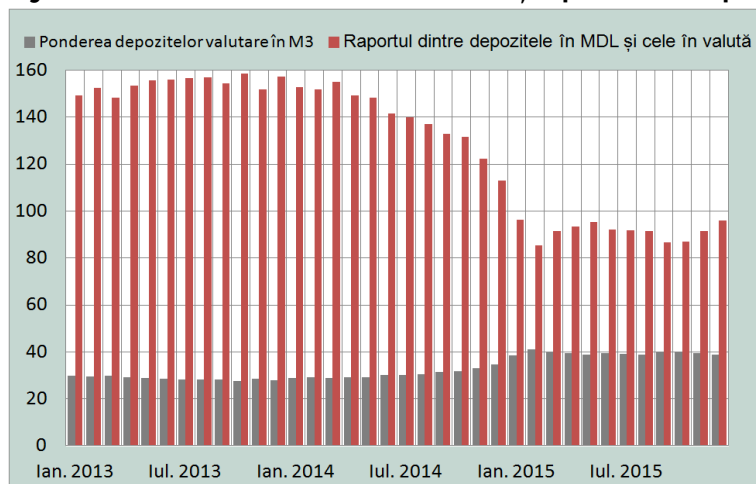
Sursa: calcule Expert-Grup în baza datelor BNM

Notă: Regresiile conțin eroarea și termenul liber. Eroarea reprezintă factorii ce influențează fenomenul studiat, însă care nu pot fi incluși în regresie. Astfel, în categoria „alți factor” sunt incluși eroarea și termenul liber al regresiei.

¹Concluzii obținute în baza regresiei: $Y = 47,9* + 0,9 \cdot Y^* - 2,2 \cdot Z^* - 11,5 \cdot DumAug:2014^* + 20,8 \cdot DumFeb:2015^* + 13,8 \cdot DumMar:2015^* + e$, unde: Y – creșterea f-a-p a depozitelor noi atrase la termen în MDL; X – rata de bază; Z – modificarea f-a-p a cursului real de schimb MDL/USD; Dum – variabila Dummy introdusă cu scopul de a elimina oscilațiile excesive, e – eroarea modelului. Regresia s-a realizat în bază de observări lunare, ce cuprind perioada ian:2013 - sep:2015. Criteriile statistice ce caracterizează relația sunt: $R^2 = 0,96$; $DW = 1,5$, iar * semnifică relevanța statistică a variabilelor pentru $p < 0,05$.

Scăderea depozitelor în MDL este însoțită de creșterea depunerilor în valută. Drept urmare raportul dintre depozitele în MDL și cele în valută se reduce. Astfel, dacă în decembrie 2014 depozitele în MDL depășeau cu 13% pe cele în valută, în decembrie 2015 depunerile în MDL erau cu 4% mai mici decât cele în valută. Concomitent, se majorează gradul de dolarizare a masei monetare. Ponderea depozitelor valutare în masa monetară, exprimată prin agregatul monetar M3, a constituit 38,7% în luna decembrie 2015 și a crescut cu 4,2 p.p. f-a-p.

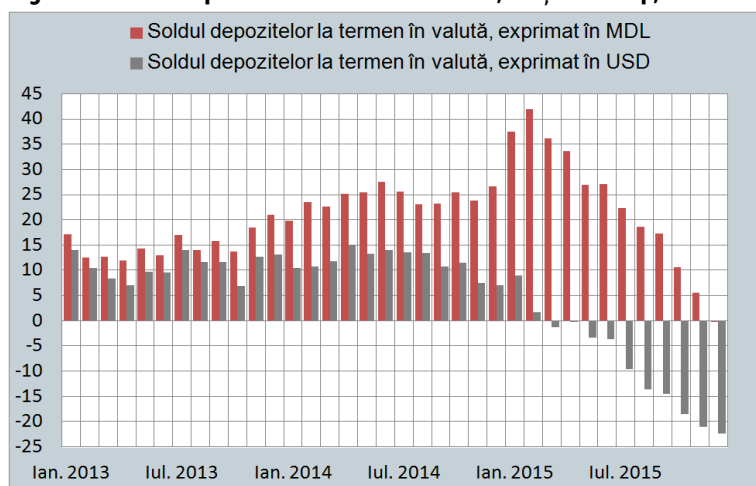
Figura 4. Nivelul de dolarizare a masei monetare și raportul dintre depozitele în MDL și cele în valută, %

Sursa: calcule Expert-Grup în baza datelor BNM

După o perioadă de temperare a ritmurilor de creștere în decembrie 2015, depozitele la termen în valută au scăzut cu 0,3% f-a-p (exprimate în MDL) sau cu 22,4% f-a-p (exprimate în USD).

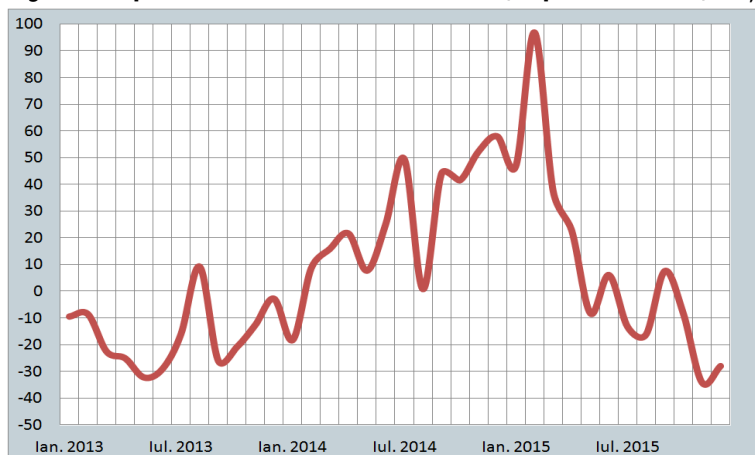
Figura 5. Soldul depozitelor la termen în valută, creștere f-a-p, %

Sursa: calcule Expert-Grup în baza datelor BNM

În cazul, depozitele valutare noi atrase, exprimate în MDL, se observă că din februarie 2015 ritmurile de creștere s-au temperat, iar din mai 2015 se atestă și ritmuri negative. Aceste evoluții ar putea indica asupra demarării unei tendințe periculoase, caracterizată prin reducerea atragerii noilor depozite, care ar putea afecta și mai mult indicatorii de lichiditate a băncilor comerciale.

Figura 6. Depozite noi atrase la termen în valută, exprimate în MDL, creștere f-a-p, %

Sursa: calcule Expert-Grup în baza datelor BNM

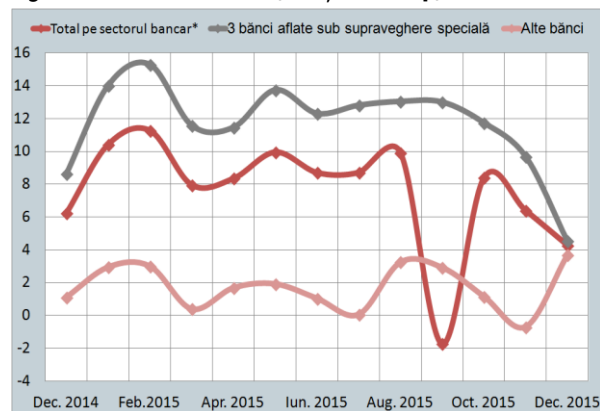
Notă: linia întreruptă reprezintă valori prognozate

Sensibilitatea exagerată a moldovenilor față de evoluțiile cursului valutar, precum și anticipările pesimiste privind dinamica economică, cauzează eficiența redusă a măsurilor dure de politică monetară. Majorarea ratelor instrumentelor de politică monetară nu a determinat creșterea plasării disponibilităților în MDL în depozite bancare. Totodată, neîncrederea în sectorul bancar determină populația să renunțe, inclusiv, și la deschiderea noilor depozite în valută. Augmentarea acestor evoluții ar putea crea presiuni majore asupra nivelurilor de lichiditate din sectorul bancar.

Activele bancare

În sectorul bancar² soldul creditelor și-a temperat semnificativ creșterea în trimestrul 4 al anului 2015. Această evoluție a fost determinată de diminuarea ritmurilor de creștere a soldului creditelor la cele 3 bănci aflate sub supraveghere specială. În restul sectorului bancar se înregistrează ritmuri modeste de creștere, deși la mai multe bănci la sfârșitul anului 2015 soldul creditelor a crescut cu ritmuri mari. Până la inițierea procesului de lichidare, la cele 3 bănci soldul creditelor a scăzut vertiginos, astfel în septembrie 2015 scăderea a constituit 62,7% f-a-p.

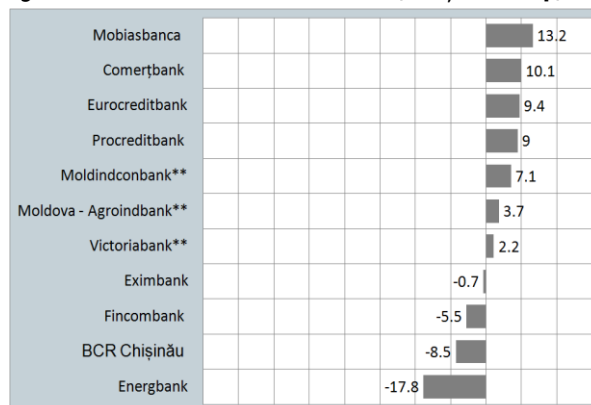
Figura 7. Soldul creditelor, creștere f-a-p, %

Sursa: calcule Expert-Grup în baza datelor BNM

Notă: * - fără cele 3 bănci aflate în proces de lichidare; ** - bancă sub supraveghere specială

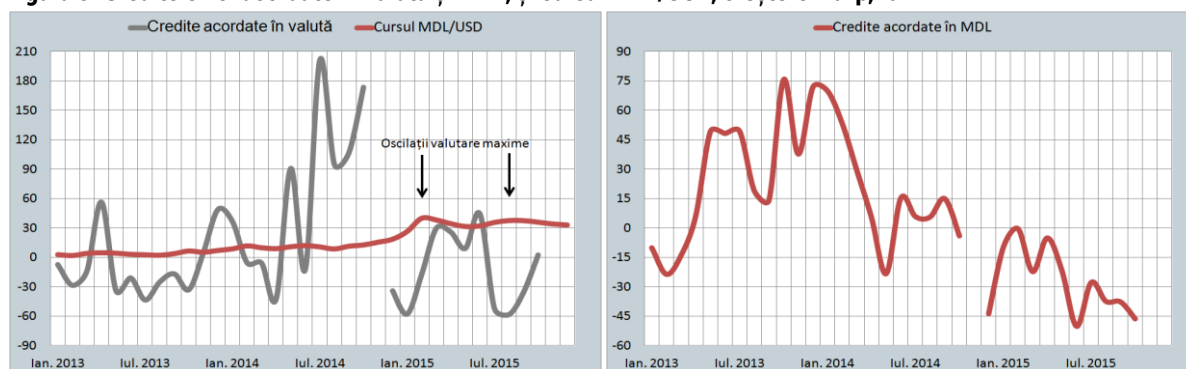
Figura 8. Soldul creditelor în dec:2015, creștere f-a-p, %

² Fără cele 3 bănci aflate în proces de lichidare

Totodată volumul creditelor noi acordate urmează o evoluție anemică. În cazul creditelor valutare după „explozia anormală” din noiembrie 2014, s-a produs o scădere între lunile decembrie 2014 și februarie 2015, însă din martie 2015 activitatea de creditare în valută s-a relansat. Totuși, în a doua jumătate a anului 2015, activitatea creditară a fost, în mare parte, caracterizată printr-o dinamică negativă. Descrășterile creditării în valută au coincis, în linii mari, cu șocurile valutare. În acest context presupunem că anume fazele de depreciere bruscă a MDL au impulsionat reticența față de accesarea creditelor valutare. De altfel, anticipările pesimiste privind evoluția cursului de schimb vor afecta negativ evoluția împrumutării în valută. După „saltul” din noiembrie 2014, oferirea creditelor în MDL a fost marcată de o dinamică negativă continuă. Cel mai probabil, factorii ce determină evoluția creditării în MDL își vor păstra influența nefavorabilă și în viitorul apropiat, iar drept urmare tendința negativă va continua pe parcursul anului 2016.

Figura 9. Creditele noi acordate în valută și MDL, și cursul MDL/USD, creștere f-a-p, %

Sursa: calcule Expert-Grup în baza datelor BNM

Notă: din cauza oscilației excesive, evoluția creditării din Noi.2014 și din Noi.15 nu a fost reprezentată

Evoluția creditelor noi acordate în MDL poate fi explicată prin mai mulți factori de influență. În 2013 și 2014 ratele reale ale dobânzilor erau reduse, iar acest fapt a contribuit pozitiv la evoluția creditelor. Restricționarea politicii monetare din 2015 a determinat creșterea ratelor nominale și reale ale dobânzilor. În acest context se observă că contribuția pozitivă a ratelor reale ale dobânzilor asupra evoluției creditării a devenit infimă în trimestrul 1, 2014, iar din trimestrul 2, 2014 ratele au influențat negativ activitatea de creditare, deși acest impact a fost unul minimal. Continuarea politicii monetare restrictive va cauza menținerea unor rate nominale înalte ale dobânzilor și, implicit, ratele reale vor rămâne ridicate, iar acest fapt va descuraja creditarea.

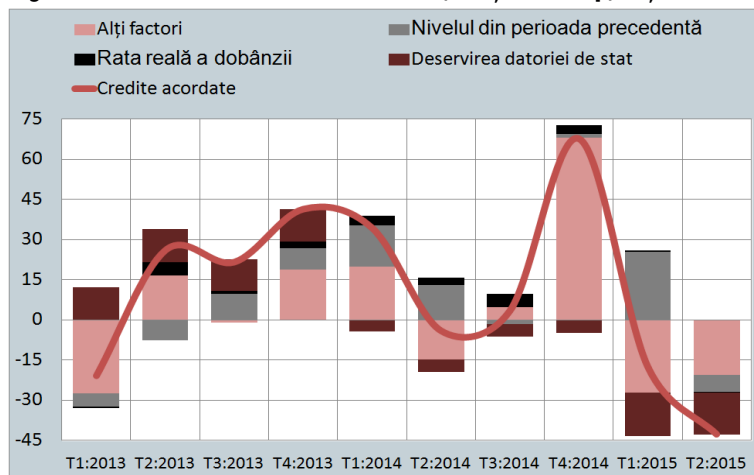
Un alt factor ce cauzează reducerea accesării împrumuturilor bancare ține de creșterea necesităților deservirii datoriei de stat. În condițiile creșterii ratelor de dobândă, precum și a deprecierei MDL³, deservirea împrumuturilor a devenit mai scumpă pentru stat, iar drept urmare au sporit cheltuielile asociate deservirii datoriei de stat. Totodată, anul 2015 s-a caracterizat prin apariția dificultăților în colectarea veniturilor fiscale și blocarea finanțării externe a bugetului. În aceste circumstanțe, pentru a-și acoperi plățile aferente datoriilor sale, statul s-a împrumutat mai activ de la bănci, iar acest fapt a cauzat limitarea resurselor orientate de către instituțiile financiare către creditare. Astfel, majorarea cheltuielilor pentru deservirea datoriei de stat în prima jumătate a anului 2015 a afectat negativ evoluția creditării. În 2016, în condițiile, menținerii unor rate înalte ale dobânzilor, menținerii perspectivelor economice incerte, blocării finanțării externe, precum și a activării garanțiilor aferente împrumuturilor de urgență oferite de BNM celor 3 bănci aflate în proces de lichidare, statul

³ În cazul deprecierei statul trebuie să aloce surse mai mari în moneda națională pentru a plăti aceeași sumă în valută.

va fi obligat să acceseze mai multe fonduri de la bănci, iar drept urmare sursele pentru creditarea sectorului real al economiei vor fi și mai restrânse.

Un al factor care determină evoluția creditării este incertitudinea economică. În condițiile deteriorării perspectivelor economice băncile devin mult mai prudente, iar aceasta cauzează o creditare mai vigilentă din partea instituțiilor financiare. Anticipările pesimiste privind dinamica economică pentru viitorul apropiat, la fel, vor avea un impact nefavorabil asupra evoluției împrumuturilor bancare⁴.

Figura 10. Creditele noi acordate în MDL, creștere f-a-p, % și contribuția factorilor de influență, %

Sursa: calcule Expert-Grup în baza datelor BNM și a Ministerului Finanțelor

Notă: vezi nota de la Figura 4

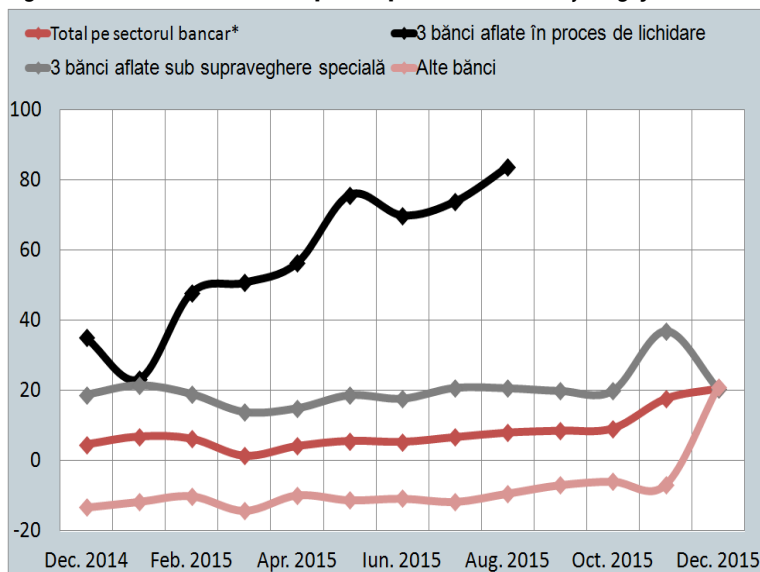
Evoluția calității activelor oferă anumite semnale de îngrijorare, în particular, din cauza evoluțiilor de la sfârșit de an. În sectorul bancar⁵ suma reducerilor calculate pentru pierderi la active și angajamente condiționale a crescut rapid pe final de an, astfel în decembrie 2015 majorarea a constitui 20,5% f-a-p, după ce în noiembrie s-a produs o sporire cu 17,6% f-a-p⁶. Această majorare a fost cauzată de evoluțiile din întregul sector bancar. La băncile ce sunt sub supraveghere specială acumularea pierderilor la active a variat, cu unele excepții, în jurul nivelului de 20% f-a-p, totuși în noiembrie 2015 s-a produs un salt și creșterea atins nivelul de 36,9% f-a-p. Pentru celelalte instituții financiare suma calculată a pierderilor la active și angajamente condiționale a fost în scădere până în noiembrie 2015, iar în ultima lună a anului s-a atesta o creștere accelerată cu 20,9% f-a-p. La băncile aflate în proces de lichidare calitatea activelor a degradat complet: în septembrie 2015 s-a produs o creștere de aproape 17 ori f-a-p a sumei reducerilor calculate pentru pierderi la active și angajamente condiționale.

⁴ Analiza factorilor de influență s-a realizat în baza regresiei: $\ln Y = 21^* + 0,4 \cdot \ln Y_{t-1}^* - 0,1 \cdot \ln X^* - 0,3 \cdot \ln Z^* - 0,8 \cdot DumT4:2014^* + e$, unde Y – credite acordate în MDL, X – rată reală a dobânzii aferentă creditelor acordate, Z – cheltuieli pentru deservirea datoriei de stat, Dum - variabila Dummy introdusă cu scopul de a elimina oscilațiile excesive, e – eroarea modelului. Regresia s-a realizat în bază de observări trimestriale, ce cuprind perioada T2:2003 – T2:2015, iar variabilele au fost exprimate în prețurile constante ale anului 2005. Criteriile statistice ce caracterizează relația sunt: $R^2 = 0,7$; $DW = 1,97$, iar * semnifică relevanța statistică a variabilelor pentru $p < 0,05$.

⁵ Fără cele 3 bănci aflate în proces de lichidare

⁶ Creditele neperformante și suma reducerilor calculate pentru pierderi la active și angajamente condiționale reflectă calitatea activelor. În dependență de creșterea expunerii la risc, activele sunt clasificate în următoarea ordine: standarde, supravegheate, substandarde, dubioase și compromise. Creditelor neperformante indică asupra valorii împrumuturilor a căror rambursare este serios periclitată. În categoria de credite neperformante sunt incluse împrumuturile substandard, dubioase și compromise. Suma reducerilor calculate pentru pierderi este un indicator mai amplu ce reflectă profunzimea degradării activelor, datorită luării în considerare a clasificării activelor în dependență de expunerea acestora la riscuri. Spre deosebire de creditele neperformante, suma reducerilor calculate pentru pierderi la active ia în considerație și împrumuturile standarde și supravegheate. Spre exemplu deteriorarea activului de la categoria standard la cea de supravegheat va fi reflectată în suma reducerilor calculate pentru pierderi la active și angajamente condiționale și nu va fi inclusă în activele neperformante.

Figura 11. Reduceri calculate pentru pierderi la active și angajamente condiționale, creștere f-a-p, %

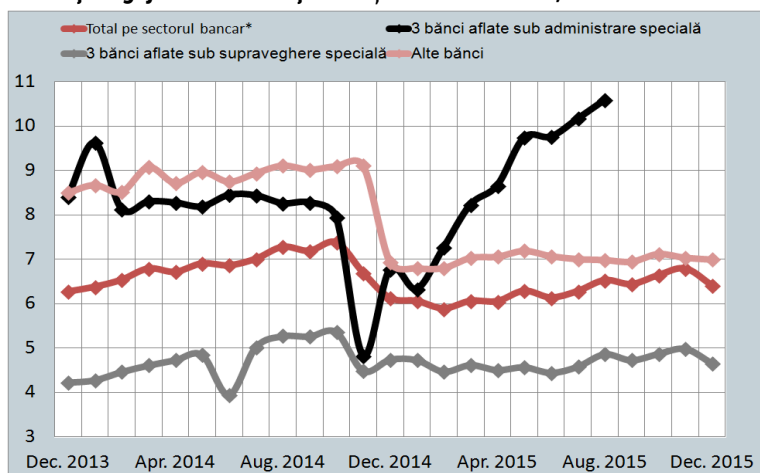

Sursa: calcule Expert-Grup în baza datelor BNM

Notă: * - fără cele 3 bănci aflate în proces de lichidare

Raportul dintre suma calculată a reducerilor pentru pierderi la active și angajamente condiționale și soldul activelor cunoaște o evoluție mai bună, deși se atestă o anumită creștere și a acestui indicator. Astfel în decembrie 2015 rata dintre suma calculată a pierderilor și active a fost de 6,4%, fiind în creștere cu 0,3 p.p. f-a-p. În cazul băncilor aflate sub supraveghere specială, la sfârșitul anului 2014 raportul dintre reduceri la pierderi pentru active și active a scăzut, ulterior evoluția indicatorului a fost relativ stabilă și a variat 4-5%. Pentru instituțiile financiare din grupul „alte bănci”, indicatorul analizat s-a redus în dec:2014 comparativ cu noi:14 de la 9,1 la 6,9%, iar evoluția acestuia s-a stabilizat și a variat în proximitatea nivelului de 7%. Înăutățirea activelor la cele 3 bănci aflate în proces de lichidare a fost „catastrofală”: în sep:15 raportul analizat a fost de 99,6%.

Figura 12. Raportul dintre suma calculată a reducerilor pentru pierderi la active și angajamente condiționale și soldul activelor, %

Sursa: calcule Expert-Grup în baza datelor BNM

Notă: * - fără cele 3 bănci aflate în proces de lichidare

Analiza mai detaliată denotă că la mai multe bănci se atestă atât creșterea rapidă a reducerilor calculate pentru pierderi la active, cât și un raport mare dintre suma reduceri calculate pentru pierderi și soldul activelor. Astfel, procesul de înăutățire a calității activelor afectează întregul sector bancar.

Tabelul 1. Calitatea activelor, decembrie 2015

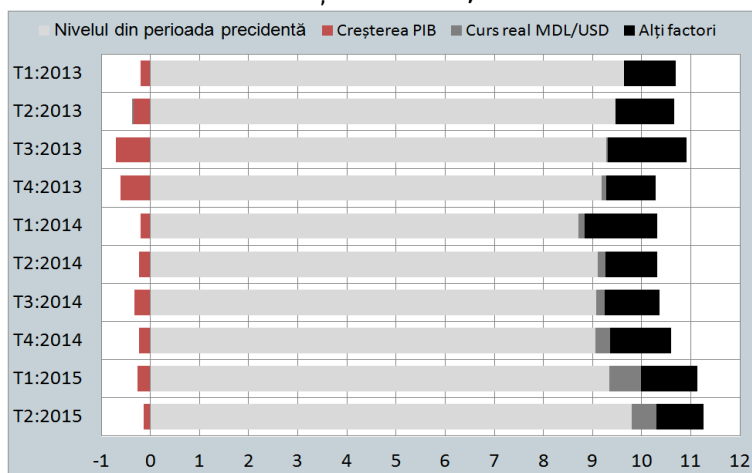
	Moldova Agroindbank**	Comertbank	Eurocreditbank	Energbank	Eximbank	Fincombank	Mobiasbanca	Moldindconbank**	Procreditbank	BCR Chișinău	Victoriabank**
Raportul dintre suma reducerilor calculate pentru pierderi la active și angajamente condiționale și soldul activelor, %	5,7	3,6	4,8	7,4	13,1	4,6	4,2	5,7	5,7	13,5	7,3
Suma reducerilor calculate pentru pierderi la active și angajamente condiționale, creștere f-a-p, %	32,8	32,1	1,7	0,9	39,0	2,9	24,7	47,5	11,6	9,2	-6,6

Sursa: calcule Expert-Grup în baza datelor BNM

Notă: ** - bancă aflată sub supraveghere specială

Diminuarea calității creditelor este determinată, atât de evoluția unor parametri fundamentali, cât și de influența unor variabile cu caracter tenebru⁷. Printre factorii fundamentali care influențează modificarea calității portofoliului de credite, exprimat prin raportul dintre suma reducerilor calculate pentru soldul datoriei la credite și stocul împrumuturilor bancare, sunt evoluția PIB-ului și a cursului de schimb. Temperarea ritmurilor de creștere economică de la 5,8% f-a-p în trimestrul 3, 2014 la 2,5% f-a-p în trimestrul 2, 2015 a cauzat reducerea contribuției negative a dinamicii PIB-ului la deteriorarea calității creditelor de la -0,3% la -0,1%. Pe de altă parte, în aceeași perioadă intensificarea deprecierei MDL a determinat înrăutățirea calității portofoliului de credite, iar contribuția a crescut de la 0,2% în trimestrul 3, 2014 la 0,5% în trimestrul 2, 2015. Un rol important în reducerea calității activelor îl joacă categoria „alți factori”. Cel mai probabil, efectul produs de alți factori este preponderent reprezentat de mișcările obscure din sectorul financiar care nu au putut fi măsurate prin careva indicatori preciși. Această ipoteză este demonstrată de faptul că băncile care au fost implicate în „tranzacții obscure” înregistrează o deteriorare mai rapidă a activelor.

Figura 13. Contribuția factorilor determinanți la formarea raportului dintre reducerile calculate la credite și total credite, %

Sursa: calcule Expert-Grup în baza datelor BNM

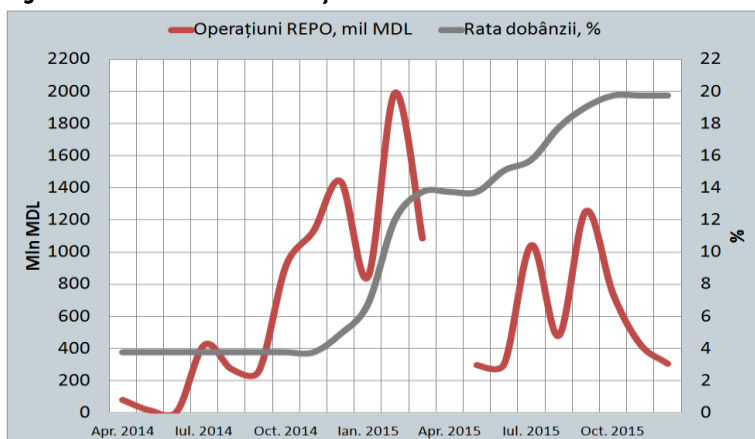
Notă: alți factori include și termenul liber al regresiei

⁷ Analiza factorilor de influență s-a realizat în baza regresiei: $Y = 1,1 \cdot X + 0,9 \cdot Y_{t-1} - 0,06 \cdot X^* + 0,03 \cdot Z^{**} + e$, unde: Y - ponderea reducerilor pentru credite; X - modificarea PIB-ului, Z - modificarea cursului real de schimb MDL/USD, e - eroarea modelului. Regresia s-a realizat în bază de observări trimestriale, ce cuprind perioada T1:2004 – T2:2015. Criteriile statistice ce caracterizează relația sunt: $R^2 = 0,94$; $DW = 1,4$, iar * și ** semnifică relevanța statistică a variabilelor pentru $p < 0,05$ și $p < 0,1$.

Indicatorii de lichiditate

Deși, indicatorii de lichiditate înregistrare de sectorul bancar moldovenesc sunt mai curând favorabili, aceștia trebuie tratați cu precauție, deoarece nu neapărat prezintă un tablou exhaustiv. În 2014 și 2015 s-a atestat o explozie a procurărilor de lichidități din partea băncilor de la BNM, realizate prin tranzacții REPO. Deși către sfârșitul anului 2015 volumul operațiunilor s-a diminuat, totuși realizarea unor tranzacții ce, practic, nu au fost efectuate din 2004, indică asupra unor deficiențe. Creșterea procurarea lichidităților s-a produs în contextul înăsprii politicii monetare.

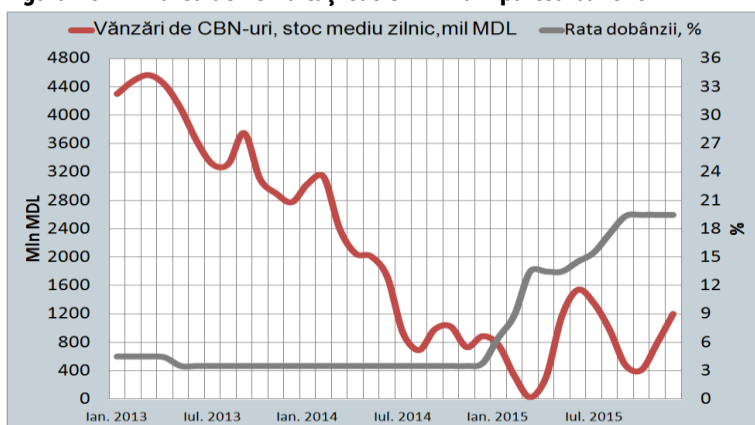
Figura 14. Procurarea lichidităților de către bănci de la BNM

Sursa: datele BNM

La fel, tranzacțiile de livrare a lichidităților către BNM, operate prin procurarea certificatelor BNM (CBN) au cunoscut o evoluție anostă. Către sfârșitul anului 2015 s-a atestat o anumită relansare a operațiunilor cu CBN-uri, totuși nivelul vânzărilor este cu mult mai mic comparativ cu valorile înregistrate în anii precedenți. De asemenea, ca și în cazul operațiunilor REPO, tranzacțiile cu CBN-uri s-au realizat pe fondul majorării ratelor de dobândă.

Figura 15. Livrarea de lichidități către BNM din partea băncilor

Sursa: datele BNM

În contextul majorării ratelor de politică monetară în mai multe luni din 2014 și în 2015 băncile au fost nevoite să procure resurse bănești la costuri mai înalte de la BNM și să renunțe la furnizarea mijloacelor bănești la rate mai avantajoase. Astfel, în 2014 și 2015 BNM a operat, de mai multe ori, în calitate de creditor net al băncilor

comerciale, iar această situație diferă de evoluțiile din anii precedenți, când banca centrală activa drept debitor net al sectorului bancar. Această evoluție este determinată, inclusiv, de aplicare din partea BNM a unor ratele înalte ale rezervelor obligatorii, ceea ce cauzează imposibilitatea băncilor de a utiliza o treime din resursele atrase. Totuși, trebuie de menționat că dinamica pieței monetare din ultimii doi ani denotă existența anumitor dificultăți în acumularea lichidităților de către bănci.

Nivelul capitalizării în sectorul bancar

Înrăutățirea portofoliului de credite a determinat diminuarea nivelului de capitalizare a băncilor. Băncile aflate sub supraveghere specială, acumulează rapid pierderi la active, și drept urmare au niveluri reduse ale capitalizării. Pe de altă parte, multe instituții financiare din categoria „alte bănci” sunt supra-capitalizate și au valori înalte pentru suficiența capitalului ponderat la risc.

Tabelul 2. Nivelul de capitalizare al băncilor, septembrie 2015

Banca	Suficiența capitalului ponderat la risc, %
Moldova Agroindbank**	22,3
Comertbank	58,3
Eurocreditbank	119,8
Energbank	35,2
Eximbank	45,4
Fincombank	27,8
Mobiasbanca	26,8
Moldindconbank**	18,9
Procreditbank	23,2
BCR Chișinău	164,4
Victoriabank**	25,3

Sursa: datele BNM

Notă: ** - bancă aflată sub supraveghere specială